

Μονοπάτι της Συνύπαρξης

Ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης
για τη σύγκρουση και τη συνύπαρξη ανάμεσα
στις τοπικές κοινότητες και την άγρια ζωή.

Το Μονοπάτι της Συνύπαρξης

Ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης για τη σύγκρουση και τη συνύπαρξη ανάμεσα στις τοπικές κοινότητες και την άγρια ζωή.

Μέσα από μια περιήγηση στα δάσος και τα ξέφωτα, τα ποτάμια και τα γεφύρια της περιοχής, το «Μονοπάτι της Συνύπαρξης» προσφέρει στους περιπογέτές βασικές πληροφορίες για την καφέ αρκούδα

και τις συνήθειές της, για τα προβλήματα που δημιουργεί η συνύπαρξη της με τον άνθρωπο και τις δραστηριότητές του, αλλά και για τις προτεινόμενες λύσεις.

1. Αγροτική Παραγωγή και Άγρια Ζωή

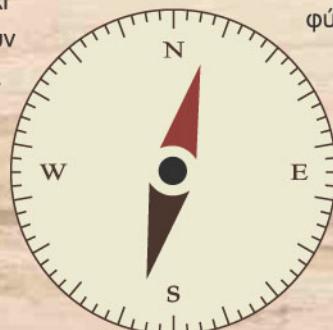

Βρισκόμαστε στην ζώνη όπου το χωριό δίνει σταδιακά τη θέση του στα λιβάδια και το δάσος. Εδώ συναντάμε συνήθως παλιά και νέα μαντριά, χωράφια, μποστάνια και οπωροφόρα δέντρα.

Η κτηνοτροφία και η γεωργία διαμόρφωναν για αιώνες το τοπίο στα βουνά της Βόρειας Πίνδου.

Τα άγρια ζώα, όπως είναι η αρκούδα και ο λύκος, έπρεπε να προσαρμοστούν σε αυτή την κατάσταση κι έμαθαν έτσι να αναζητούν την τροφή τους ανάμεσα στα χωριά, τα χωράφια και τα κοπάδια, προκαλώντας ζημιές στην παραγωγή.

Δυστυχώς, οι ζημιές αυτές αποτελούν συχνά αφορμή για παράνομες θανατώσεις άγριων ζώων. Η μακρά παράδοση συνύπαρξης της άγριας ζωής και της κτηνοτροφίας στα ελληνικά δάση μπορεί, ωστόσο, να συνεχιστεί και σήμερα με την υιοθέτηση των κατάλληλων μέτρων φύλαξης.

Το πρώτο κουτί είναι κρυμμένο σε έναν από τους διαδρόμους που θα ακολουθούσε μια αρκούδα για να προσεγγίσει το χωριό. Βρείτε το και μάθετε περισσότερα για τα μέτρα φύλαξης. Έτσι θα μπορείτε να προτείνετε και εσείς πώς μπορούν οι κάτοικοι να προστατεύσουν αποτελεσματικά την παραγωγή τους.

2. Η Καφέ Αρκούδα

 Βρισκόμαστε σε ένα μικρό ξέφωτο, ανάμεσα στο δάσος και τα παλιά οπωροφόρα. Γύρω μας, μικροί και μεγάλοι θάμνοι και σκόρπια δέντρα. Ιδανικό καταφύγιο για μια αρκούδα που τριγυρνά στην περιοχή αναζητώντας την τροφή της!

 Η καφέ αρκούδα είναι το πιο μεγαλόσωμο άγριο θηλαστικό των ευρωπαϊκών βουνών.

Θεωρείται ζώο με εξαιρετική ευφυΐα, καλή μνήμη, σύνεση αλλά και περιέργεια. Είναι παμφάγο, προτιμά όμως τις φυτικές

τροφές, όπως είναι οι καρποί των θάμνων και των οπωροφόρων δέντρων.

Για να προφυλαχθεί από τον άνθρωπο και από τη ζέστη, η αρκούδα προτιμά να κινείται κυρίως το σούρουπο, το βράδυ και το ξημέρωμα. Τις υπόλοιπες ώρες αναζητά ήσυχες, προφυλαγμένες γωνιές, κάτω συνήθως από μεγάλους θάμνους, τα γνωστά «γιατάκια».

 Μέσα σε ένα τέτοιο «γιατάκι» είναι κρυμμένο και το επόμενο κουτί. Βρείτε το και θα μάθετε πώς να διακρίνετε τα ίχνη της αρκούδας κατά μήκος της διαδρομής.

3. Τα Δάση της Πίνδου

**Τώρα βρισκόμαστε μέσα
στο δάσος, ανάμεσα
σε βελανιδιές και γαύρους.**

**Τα φυλλοβόλα δέντρα σαν κι αυτά
καλύπτουν μεγάλο μέρος της Πίνδου,
κυρίως στα μεσαία υψόμετρα
(ως τα 1.000 μ.).**

Αργότερα, χαμπλά στο φαράγγι,
θα συναντήσουμε παραποτάμια
δάσοι από ιτιές, σκλήθρα, πλατάνια
και φτελιές. Στα μεγαλύτερα από εμάς
υψόμετρα, μπορούμε να δούμε τα μεγάλα,
παραγωγικά δάση της οξιάς και της μαύρης

πεύκης, ανάμεικτα με έλατα και ρόμπολα.
Ακόμη ψηλότερα, τα δάση δίνουν τη θέση
τους στα αλπικά λιβάδια. Σε όλους αυτούς
τους οικότοπους συναντάμε περισσότερα
από 1.100 είδη φυτών, σημαντικό μέρος
από τα οποία είναι ενδημικά, απαντώνται
δηλαδή μόνο εδώ.

Βρείτε το επόμενο κουτί, κάτω από
το μεγάλο βράχο, δίπλα σε δύο
δίδυμες βελανιδιές. Μέσα θα βρείτε
πληροφορίες για τα δάση της περιοχής,
αλλά και τις κατάλληλες οδηγίες
για να ξεχωρίσετε τα δέντρα γύρω σας.

4. Πηγές, Ποτάμια και Φαράγγια

 Τώρα βρισκόμαστε στο βάθος του φαραγγιού. Σε αυτό το σημείο, οι ντόπιοι αποκαλούν το ποτάμι «Ξηροπόταμο», καθώς δεν έχει ροή όλο το χρόνο.

 Λίγο παρακάτω, προς το βορρά, ο Ξηροπόταμος μπαίνει στο φαράγγι του Βίκου, δέχεται τις πηγές του Βοϊδομάτη και καταλήγει στον Αώο. Ο Αώος, ο Βενέτικος κι ο Άραχθος είναι οι 3 ποταμοί που πηγάζουν μέσα από το Εθνικό Πάρκο. Ανάλογα με την προέλευση του μεγαλύτερου όγκου

του νερού τους, τα ποτάμια χωρίζονται σε αυτά που τρέφονται άμεσα από τα νερά της βροχής και του χιονιού και σε αυτά που προέρχονται από πηγές. Σε αυτό το σημείο, ο Ξηροπόταμος ανήκει μάλλον στα πρώτα, γι' αυτό και παρουσιάζει τόσο μεγάλες διακυμάνσεις στην παροχή του μέσα στο χρόνο.

 Βρείτε το κουτί πάνω από τη γραμμή που σχηματίζει το μεγαλύτερο ύψος της κοίτης. Εκεί θα βρείτε εργαλεία και πληροφορίες για να μάθετε πώς γεννιούνται οι ποταμοί της περιοχής.

5. Η Ζωή στο Παλιό Ζαγόρι

 Ανάμεσα στα τοξωτά γεφύρια του Μίσιου και του Κόκκορη βλέπουμε παντού εγκαταλελειμμένα χωράφια, διαμορφωμένα μάλιστα με πεζούλες, σπωροφόρα δέντρα και άλλα απομεινάρια μιας παλιάς, αγροτικής ζωής.

 Τα Ζαγοροχώρια, ένα ενιαίο σύνολο από 46 ιστορικά χωριά, αναπτύχθηκαν σε αυτό τον τόπο με βάση την κτηνοτροφία, τη μικρή ορεινή γεωργία, την υλοτομία, το εμπόριο, τη βιοτεχνία και φυσικά το χτίσιμο με την πέτρα. Οι δραστηριότητες αυτές διαμόρφωσαν για αιώνες το τοπίο με έναν

τρόπο που δεν μπορείς να διακρίνεις πια τι είναι «φυσικό» και τι «τεχνητό». Η άγρια ζωή προσαρμόστηκε να συμβιώνει με αυτές και έτσι ο περιορισμός των αγροτικών δραστηριοτήτων κατά τις τελευταίες δεκαετίες αποτελεί απώλεια και για τη φύση της περιοχής.

 Ανακαλύψτε το τελευταίο κουτί, κάτω από μία πεζούλα (αναβαθμίδα), ανάμεσα σε 3 μεγάλες καρυδιές. Μέσα του θα βρείτε μια μικρή συλλογή από απομεινάρια, ίχνη και μαρτυρίες της ζωής στα παλιά Ζαγοροχώρια.

Το Μονοπάτι της Συνύπαρξης

Αφετηρία: Βίτσα

Κατάληξη: Γεφύρι Κόκκορη

Μήκος: 3,9 χλμ.

Υψόμετρο: Αφετηρία πλατεία Βίτσας 940 μ.

Τερματισμός γεφύρι Κόκκορη στα 750 μ.

Μέση διάρκεια διαδρομής: 1 ½ ώρα

Διάρκεια εκπαιδευτικού προγράμματος:
περίου 3 ώρες

Η προτεινόμενη διαδρομή κατεβαίνει από τη Βίτσα, ακολουθώντας την ομώνυμη «Σκάλα», προς το φαράγγι του Ξηροποτάμου και το γεφύρι του Μίσου. Στη συνέχεια ακολουθεί ανάποδα την κοίτη του Ξηροποτάμου, ως το γεφύρι του Κόκκορη. Υπάρχει ακόμη η δυνατότητα εναλλακτικής εξόδου μετά τη γέφυρα Μίσου, προς τη Σκάλα του Κουκουλίου, οπότε το συνολικό μήκος περιορίζεται στα 2,9 χλμ. (2.960 μ.).

Η Βίτσα βρίσκεται στο Κεντρικό Ζαγόρι και εντός του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου. Σε μικρή απόσταση βρίσκονται επίσης τα Ζαγοροχώρια Δίλοφο, Μονοδένδρι, Κουκούλι και Κήποι με τα οποία η Βίτσα συνδέεται με δίκτυο μονοπατιών, μέσα από παλιές στράτες και γεφύρια.

Η διαδρομή μας περνά μέσα από δάση φυλλοβόλων (βελανιδιές, γαύροι), παλιά οπωροφόρα και παραποτάμια βλάστηση κοντά στην κοίτη. Η περιοχή αποτελεί σημαντικό και χαρακτηριστικό βιότοπο της Καφέ Αρκούδας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το παλιό πέτρινο καλντερίμι της «Σκάλας της Βίτσας» (γνωστή και ως «Σκάλα της Αλέξαινας») και τα δύο ιστορικά τοξωτά γεφύρια.

Παρά τη σχετικά μεγάλη υψομετρική διαφορά κατά την κάθοδο, οι κλίσεις του μονοπατιού είναι σχετικά ήπιες και ο βαθμός δυσκολίας χαμηλός. Η διαδρομή είναι σηματοδοτημένη ενώ στις διασταυρώσεις υπάρχουν σαφείς πινακίδες κατεύθυνσης.

Το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

Το πρόγραμμά μας ξεδιπλώνεται γύρω από πέντε θεματικές ενότητες: την αγροτική ζωή, την αρκούδα, το δάσος, το νερό και την ιστορία της περιοχής. Για κάθε θεματική, παρέχονται οι αναγκαίες γνώσεις και προτείνεται μια σειρά από δραστηριότητες και παιχνίδια, με σκοπό να καταλάβουμε τη σύνθετη σχέση μεταξύ φύσης και κοινωνίας, να εντοπίσουμε τα προβλήματα που προκαλεί η συνύπαρξη του ανθρώπου με την άγρια ζωή και τέλος να αναζητήσουμε λύσεις, με στόχο τη διατήρηση αυτής της συνύπαρξης.

Κάθε θεματική αναπτύσσεται σε πέντε αντίστοιχα σημεία του μονοπατιού, όπου οι επισκέπτες θα συναντήσουν μία θεματική πινακίδα με σχετικές πληροφορίες. Όμως το σημαντικότερο υλικό είναι κρυμμένο μέσα σε πέντε θαμμένα κουτιά, τα οποία καλούνται να ανακαλύψουν οι ίδιοι, με βάση τις οδηγίες του φυλλαδίου. Αφού ανακαλύψουν το κουτί, και με τη βοήθεια του υλικού και του μικρο-εξοπλισμού που θα βρουν σε αυτό,

οι μαθητές κι οι επισκέπτες μπορούν να πραγματοποιήσουν όποιες από τις προτεινόμενες δραστηριότητες επιλέξουν.

Το πρόγραμμα απευθύνεται κυρίως σε μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων του Δημοτικού και της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για να πραγματοποιήσουν τις προτεινόμενες δραστηριότητες, οι μαθητές και οι επισκέπτες χρειάζεται να είναι εφοδιασμένοι με το παρόν φυλλάδιο-χάρτη, ενώ οι εκπαιδευτικοί/συνοδοί είναι καλό να έχουν το σχετικό Οδηγό (μπορούν να τον προμπθευτούν από την «Καλλιστώ» ή το Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου). Όλο το υλικό είναι διαθέσιμο και στην ιστοσελίδα της Καλλιστώ, www.callisto.gr.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Το Μονοπάτι της Συνύπαρξης» σχεδιάστηκε το 2016 από την Περιβαλλοντική Οργάνωση «Καλλιστώ», με δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος.

www.goo.gl/aP6bdl

ΟΜΑΔΑ ΣΥΜΠΡΑΞΣ

Μονοπάτι
της
Συνύπαρξης

Καλλιστώ
περιβαλλοντική οργάνωση
για την έργα της ζωής και τη φύση
www.callisto.gr

ΙΣΝ / SNF

ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS FOUNDATION

Δωρητής

